

Slovenský čuvač ve sportovní kynologii

1. Úvod

Slovenský čuvač je pastevecké plemeno. Bylo vyšlechtěno k ochraně stád před šelmami a k ochraně usedlostí před zloději. Jeho poslání bylo hlídat – samostatně bez přítomnosti člověka. Musel se tedy samostatně a uvážlivě rozhodovat. Doprovázel stáda dobytka, s dobytkem žil. Nesměl ho plašit ani napadat. Proto musel mít klidnou povahu a bezproblémový přístup k hospodářským zvířatům. Musel se umět zařadit do stáda, akceptovat vůdce stáda a stádo následovat. Takto byl čuvač po léta vychováván a jeho povaha formována. Slovenský čuvač je pes samostatný a často poměrně uvážlivý, někdy svéhlavý.

Kynologický výcvik na cvičištích se provádí podle zkušebních řádů – národních nebo mezinárodních. Má tři části - provádí se výcvik poslušnosti a ovladatelnosti, stop a obrany. Cvičební řady jsou šity na míru služebním plemenům. Tato plemena pak mají lepší předpoklady pro úspěšný výcvik podle zmíněných řádů než pastevečtí psi. Přesto lze s čuvačem absolvovat výcvik sportovní kynologie na cvičišti a dojít v něm daleko. Obecné zásady sportovního výcviku je však třeba přizpůsobit naturelu čuvače, což vyžaduje často improvizaci. Je třeba cvičit krátce, neustále se snažit vázat pozornost čuvače na sebe a snažit se dávat cvičení smysl – minimálně ten, že za cvičení přijde odměna. Cvičení se snažíme obměňovat a něčím oživovat, aby nebylo monotónní. Vymýšlíme změny a překvapení. Experimentujeme, hledáme a zkoušíme, co na našeho čuvače platí.

Jako příklad na dokreslení bych uvedl jako příměr známý film o jamajských bobistech „Kokosy na sněhu“. Šlo tam o to, že dokud se bobisté z Jamajky snažili trénovat, jezdit a soutěžit jako jejich vzor – Švýcaři, a dokonce se pokoušeli kopírovat švýcarské rituály a zvyky, nebyli úspěšní. Nešlo to. Pak pochopili, že jsou z Jamajky, jsou jiného založení, jiného naturelu a musí trénovat, jezdit a soutěžit po „jamajsku“ a nemohou stoprocentně kopírovat metody, způsoby a styl Švýcarů. Od chvíle, kdy to pochopili, dostavily se úspěchy. A při výcviku čuvače je to systematicky obdobné. Má-li být výcvik čuvače úspěšný, je nutné ho provádět po „čuvačím“ a vyhovět tak založení a naturelu čuvačů.

Každý správně vedený čuvač je psí osobnost s velmi silným vztahem ke svému páníčkovi a své smečce. A učit něčemu osobnost, to vyžaduje od učitele trpělivost a ochotu svému žákovi porozumět a přizpůsobit výuku jeho naturelu a schopnostem. Často je nutné experimentovat, zkoušet a učit se, jak svého čuvače cvičit. Jeden čuvač může být při určité metodě výcviku úspěšný, na druhého ale tato metoda nemusí platit a je třeba najít jiný způsob, jakým ho cvik naučit.

Poměrně velkým časovým handicapem je, že sportovní výcvik lze s čuvačem efektivně provádět pouze při chladnějším počasí (ideální teplota je 10 či méně stupňů). Cvičit ve vedrech čuvač většinou odmítá úplně, a i když přímo nestávkuje, výsledek práce v teplém počasí bývá většinou velmi žalostný. A nelze se tomu ani moc divit. Konečně - každý si může vyzkoušet pocity čuvače ze cvičení v letním vedru. Stačí se pořádně obléknout, důkladně vše zapnout až ke krku a začít běhat po cvičáku za letního vedra a skákat přes překážky.

Každý, kdo se s čuvačem vydá na sportovně-kynologickou dráhu, by měl počítat s tím, že velmi pravděpodobně bude sportovní výcvik čuvače vyžadovat více času a trpělivosti než

sportovní výcvik psů služebních plemen a zvládnutí některých cviků nebude tak přesné a perfektní - a to i při vynaložení maximálního úsilí. A přitom přesnost a perfektnost je to, na čem dnešní sportovní kynologie bazíruje. Mezinárodní zkušební řád pro výcvik psů vyžaduje přesné a precizní provedení cviku a – kromě jiného - klade důraz na radostný projev cvičícího psa. Každý, kdo čuvače zná, musí z tohoto okamžitě cítit, že zde se něco vzájemně vylučuje.

Z osobní zkušenosti mohu říci, že slovenský čuvač je dobrý stopař. V této disciplíně je – při odpovídajícím vedení – schopen konkurovat i vynikajícím stopařům z řad služebních plemen. Čuvač má předpoklady zvládnout – za pro něj rozumných klimatických podmínek – všechny druhy stop, které zná Národní zkušební řád (NZŘ) i Mezinárodní zkušební řád (MZŘ). Jde o to vytrvat a pravidelně chodit stopovat. Je to hodně o našlapaných kilometrech. MZŘ má vypracovaný velmi dobrý systém 6 stopařských zkoušek s 5 stupni náročnosti stop (FPr-1, FPr-2, FPr-3, FH-1, FH-2, IPO-FH), jednotlivé stopařské zkoušky jsou dobře odstupňovány a spolehlivě prověří danou úroveň stopařských schopností psa. Hodnocení provedení stop je bohužel pro slovenského čuvače nevýhodné, protože kromě faktického provedení stopy a nalezení předmětů na stopě se hodnotí i nesmysly jako je přesnost označení předmětů, intenzita práce, rovnoměrnost, přesvědčivost, pozitivní dojem, tempo, vysoký nos a další. Čuvač je čuvač a i na stopě se často chová po čuvačím. Pokud něco intenzivně cítí, jde s vysokýmnosem, pokud mu je na stopě vedro, jde s otevřenou tlamou, je otrávený, nevrčí u toho ocasem a nevytváří pozitivní dojem. A pokud se mu nechce, tak se mu prostě nechce. Není jeho chybou, že MZŘ pro čuvačí chování na stopě nemá kolonku. NZŘ hodnotí provedení stop přirozeněji a je tudíž pro čuvače „přívětivější“. Zná ale pouze 2 stupně stopařských zkoušek a oba zahrnují vedle oddílu stopa i oddíl poslušnost. Složení poslušnosti druhého stupně je velmi náročné (obsahuje mimo jiné posunkové povely na poměrně velkou vzdálenost, vysokou kladinu s žebříky apod.), takže fakticky poskytuje NZŘ širší čuvačářské veřejnosti pouze jednu reálně zvládnutelnou stopařskou zkoušku, což je velká škoda.

Složitější je to s výcvikem poslušnosti a ovladatelnosti. Zde čuvači lépe vyhovuje NZŘ nebo Zkušební řád KJ Brno než MZŘ, jehož heslo pro hodnocení poslušnosti je - preciznost, přesnost a radostné provedení. To ale – zvláště třeba v letních teplech - není zrovna čuvačí parketa. NZŘ je přece jenom v tomto „shovívavější“ a je více orientován na faktické zvládnutí širší palety relativně přirozených dovedností (včetně obrátů na místě, „lehni – sedni – vstaň“, štěkání, plížení, kladiny a posunkových povelů), což čuvači podstatně lépe sedí. Jeden zkušený kynolog mi kdysi po zhlédnutí nácviku poslušnosti s čuvačem řekl, že cvičení podle MZŘ je vlastně jakýmsi druhem kynologického baletu. Čuvači rozhodně nejsou baletáři a MZŘ je pro ně obtížný. V tomto nezaujatém vyjádření je určitě spousta pravdy. Můj osobní pohled na věc je po letech ještě trochu posunutější. Dnešní IPO (zkoušky MZŘ) mi již nepřipomíná balet, nýbrž cirkus určený pouze velmi úzkému okruhu opravdových nadšenců, kteří tomu propadnou a s jeho výše zmíněnými principy (preciznost, přesnost, radostné provedení, pozitivní dojem, – prostě aby bylo co bodovat) se ztotožní. Rozhodně to není něco, co by alespoň uspokojivě mohlo zvládnout širší kynologické publikum, a třeba i s pasteveckými psy.

V cirkusu musí lev na povel proskočit hořícím kruhem (to lev v normálním lvím životě určitě nedělá), aby uspěl, slon si sednout na židli (to slon v přírodě také moc často nedělá, asi proto, že běžně nenalezne v africké buši židli) a pudlíci musí chodit v oblečku po zadních, dělat radostný dojem, vrtět ocásky a přesně si sednout na svou značku, aby to všechno hezky vypadalo. Čuvač není ani lev skákající hořícím kruhem, ani pudlík. Čuvač je pastevecký pes se vším, co to znamená. V zájmu objektivity je ale třeba uvést, že existují výjimečné případy, kdy čuvač cvičí IPO poslušnost a má složenou trojkovou zkoušku poslušnosti IPO - UPr-3.

Těmto čuvačům a jejich psovodům patří velký obdiv a uznání. Dokazují, že nic není zcela nemožné a že i plemeno, které svými povahovými vlastnostmi a fyzickými předpoklady není zrovna předurčeno pro IPO výcvik, pokud se začne cvičit již od malička a při dobrém vedení, může uspět i na tomto poli.

Výcvik obran s čuvačem dle řádů sportovní kynologie je poměrně zdoluhavou záležitostí, jejíž výsledek je nejistý. Čuvač je ve své podstatě hlídač, útočníka se snaží zahnat (ne zabít), často si od něj drží odstup a útočí – tj. jde do bezprostředního kontaktu - až v momentě, kdy je přesvědčen, že jeho útok je nevyhnutelný, nebo když si je jistý úspěchem při útoku /instinktivně se snaží minimalizovat riziko úrazu či zranění/. Je poměrně nedůvěřivý a jedná podle svých instinktů. Ty mu však velmi často radí, aby dělal kroky, které jsou v přímém rozporu s tím, co vyžadují řády služební kynologie pro výcvik obran. Snad úplně tím nejkřiklavějším příkladem je požadavek cvičebních řádů sportovní kynologie, aby pes snesl dva úderů v momentě, kdy je zakousnut do rukávu. V momentě úderu čuvač – zcela v souladu s elementární logikou – většinou pouští rukáv a hlídá si ruku, která ho ohrožuje, a na ni pak útočí. Výcvik obran je možné vést buď cestou hry, nebo cestou vyvolání pocitu, že je nutné se bránit doopravdy. Při opakovaném nácviku totiž čuvač často dojde k přesvědčení, že se nebrání doopravdy, že vlastně o nic nejde, přestane to brát vážně a celé ho to přestane zajímat. Situace, kdy se na cvičišti při kruhové obraně všichni psi zuřivě sápu na pobíhajícího figuranta praskajícího bičem a snaží se o zákus a jediný čuvač si uprostřed toho všeho pohodlně lehne, zrudněně kouká a zívá, nemusí být při výcviku čuvače až tak ojedinělá. Svou významnou roli zde hraje i vztah čuvač-figurant. V historii byli čuvači, kteří složili zkoušku ZM, ZVV1 či ZPU2, jejichž součástí oddíl obrana je.

Klub chovatelů slovenských čuvačů má od roku 1991 svůj vlastní zkušební řád a podle něj cvičí. Výcvik je rozdělen do 3 oddílů – pachové práce, poslušnost a obrana. Klubový zkušební řád je maximálně přizpůsoben naturelu slovenského čuvače. Oddíl pachové práce obsahuje stopu obdobnou jako u NZŘ a navíc je zde možnost absolvovat rozlišování předmětů, oddíl poslušnost je koncipován obdobně jako poslušnost u Zkušebního řádu KJ Brno či NZŘ. Oddíl obrana je zaměřen jednak na hlídání předmětu, a dále pak na schopnost čuvače přirozeně bránit svého psovoda při napadení, což nemá s obranami tak, jak je definují NZŘ a MZŘ, nic společného.

2. Co je třeba si uvědomit, když začínáme s výcvikem

Každý začátečník, který začíná s výcvikem psa, se snaží získat nějaké informace. Něco si přečte v knížce, nebo se zeptá známého, který už psa má. Tímto způsobem lze nashromáždit kusé rady různé kvality, které jsou často neúplné a proto málo použitelné. Být cvičitelem psa-samoukem je složité, protože pokud začátečník cvičí psa sám, řadu věcí si vůbec neuvědomuje, leccos mu uniká a leccos dělá úplně špatně, aniž o tom ví.

Docházení na kynologické cvičiště představuje jednak možnost požádat o radu či korekci výcvikáře nebo zkušenějšího kolegu či se zapojit do organizovaného výcviku, jednak poskytuje možnost srovnávat. Je možné porovnat, kdo jak ke psu přistupuje a jakým způsobem ho cvičí. Jak se různí psi při výcviku chovají a jak reagují. Začátečník tak získá praktické rady a zkušenosti potřebné k výcviku psa.

Při výcviku čuvače je nutné mít na paměti několik následujících poznatků, které s výcvikem zdánlivě nesouvisí, ale bez nichž se čuvač cvičit téměř nedá:

1.

Aby čuvač provedl daný cvik, musí cvik jednak umět a zároveň se mu musí chtít cvik udělat.

Naučit čuvače cvikům základní poslušnosti nebývá problém. Je dobrý rutinér. Pokud pochopí, co se po něm chce, zapamatuje si to na dlouhou dobu. Klasické metody, jak psa cvik naučit, většinou pochopí rychle.

Horší to někdy bývá s tím, aby čuvač chtěl cvičit. Je důležité, aby čuvač považoval svého pána za vůdce smečky. Pokud čuvač pána za vůdce smečky nepovažuje, je výcvik nemožný. V tom případě je nejdříve nutné prosadit se do čela smečky - t.j. dát psovi jasně na vědomí, že je to pán, kdo rozhoduje, kdy a jak pes dostane jídlo /když pán psovi misku s jídlem nedá, bude pes hladovět/, kdy se bude dělat činnost, na kterou se pes těší /na procházku se jde, když chce pán a ne když pes stojí u branky/. Trváme na tom, že pes pouští pána prvního do dveří, že mu nikdy neleží na jeho křesle, že když vidí, že pán potřebuje jít do skříně, před kterou pes leží, tak se zvedne a odejde, aby ho pán nemusel překračovat atd.

Ideálním stavem pak je, když čuvač chce cvičit, protože má ze cvičení sám radost /třeba proto, že při cvičení je se svým pánem a má radost z jeho přítomnosti, že po cvičení následuje činnost, na kterou se těší – hra, krmení/ nebo proto, že má radost z toho, že jeho pán má radost. I když jsou jinak vztahy mezi čuvačem a jeho pánem ideální, ne vždycky se při výcviku toto optimální souznění podaří navodit /na rozdíl třeba od výcviku německých nebo belgických ovčáků/. Čuvač je prostě osobnost. Pokud se to ale povede, pak je pes nanejvýš soustředěný a přístupný a je třeba takovýchto okamžiků maximálně využít. Právě využitím těchto momentů lze výcvik posunout rychle kupředu.

2.

Čuvač je pes nadmíru samostatný a přemýšlivý. Rád se sám rozhoduje a přemýšlí o tom, co mu jeho pán přikazuje. Pokud chceme ve sportovním výcviku dojít s čuvačem trochu dál než pouze na začátek, je nutné ho navyknout na to, že pokud se cvičí, tak se o příkazech, které dostane, moc nepřemýšlí. Prostě se provedou. Je nutné mu při cvičení omezit prostor pro jeho samostatné rozhodování a striktně trvat na tom, že co psůvod přikázal, to se udělá, ať se to psovi líbí nebo ne. Důraz na to, že když psůvod dal nějaký příkaz, tak pes ho musí bezpodmínečně vykonat, je alfou a omegou výcviku čuvače. V tomto bodu je nutná 100% důslednost. Jakákoli úleva nebo odpuštění provést cvik, ke kterému psůvod vyslovil povel, je velkou chybou a v budoucnu se psůvodovi vymstí. Pokud psůvod vidí, že příkaz, který by psovi dal, splnit nelze, tak ho vůbec nevydává.

Po ukončení výcviku se opět psovi ponechá prostor pro jeho samostatné uvažování a rozhodování. Třeba při hrách, při procházkách atd. Nemysleme tím ale, že se nejdříve tvrdě cvičí a potom se připustí anarchie a neposlušnost. Prostě jen psa při hrách nebo procházkách ničím neúkolujeme. Pes nedostává žádné příkazy, které by musel plnit. Jen si s ním povídáme a ponecháváme mu volnost. Po určité době čuvač vycítí, kdy se po něm chce, aby pouze poslouchal, a kdy má volný prostor pro svou kreativitu.

3.

Čuvač je pes, který nemá rád nelogické a nesmyslné příkazy a činnosti z nich vyplývající. Nemá též rád opakování. Proto je třeba se snažit navozovat situace při výcviku tak, aby byly pokud možno smysluplné, a omezit procvičování jedné věci pouze na krátkou dobu. Procvičit cvik dvakrát, třikrát a tím nedopustit, aby ho to přestalo bavit.

Docílit toho, aby čuvač vnímal některé cviky jako smysluplné, může být složité. Univerzálně funguje pamlssek jako odměna za dobře provedený cvik. Na konec stopy dáme misku s pamlskem. Při nácvičování poslušnosti - po dobře provedeném cviku – pes dostane pamlssek a velkou pochvalu. Časem pak cvičí proto, že se těší na pamlssek nebo pochvalu a to mu dává smysl.

Pokud psa posíláme do lesa hledat osobu, musí tam ta osoba opravdu být. Pokud ho pošleme několikrát někoho někam hledat a on tam nikdy nikoho nenajde, přestane příkaz hledět považovat za smysluplný a nebude ho chtít plnit.

4.

Posláním čuvače bývalo hlídat. Dodnes mu to jde docela dobře, ale musí k tomu být alespoň trochu veden. Automaticky hlídá své teritorium /např. zahradu u domu/. Rychle se naučí hlídat svěřený předmět. Bývá při tom dost nesmlouvavý, zvláště pak, pokud má pocit, že to není hra a že hlídá doopravdy.

5.

Každé cvičení by mělo končit pozitivně. Tím se myslí, že by se mělo vždy skončit v momentě, kdy čuvač provedl cvik dobře a je možné ho za to pochválit. Utkví mu v paměti dobře provedený cvik a následná pochvala.

6.

Psovod musí být spravedlivý. Čuvač je citlivý na jakékoli jednání psovoda, které může vnímat jako nespravedlivé – nespravedlivé pokárání nebo absence pochvaly po dobře provedeném cviku.

Psovod musí být pro psa dobře čitelný. Měl by se vyjadřovat dostatečně kontrastně, aby pes jasně rozlišoval, co je dobře a co špatně. Pochvala i pokárání by mělo být okamžité, aby si to pes spojil s tím, co dělal. Prostě okamžitá moc hezká pochvala nebo okamžité hrozně ošklivé pokárání.

Pokud například psa přivoláváme a on přijde až na třetí zavolání, musíme ho pochválit, protože on přišel /i když až na třetí zavolání/. Pokud bychom ho pokárali, pes by nepochopil, že se nám nelíbí, že přišel až na třetí zavolání. Myslel by si, že jsme ho pokárali za to, že přišel. Pokud chceme psa pokárat, že nepřišel na první zavolání, voláme ho pouze jednou a pokud nepřijde, bez dalších řečí ho chytíme a pokáráme.

7.

Psovod by měl mít vždycky pravdu. Varuji před situacemi, kdy se pes přesvědčí, že psovod pravdu nemá. Třeba v momentě, kdy pes jde po stopě a cítí ji, a psovod ho strhne špatným směrem, protože si třeba nepamatuje, kudy stopu našlapal. Takováto zkušenost dokáže psa rozhodit i na několik dalších stop a psovi respektu k psovodu nepřidá.

8.

Výcvik provádíme, když je pes odpočatý a aktivní. Cvičíme před krmením, když má pes prázdný žaludek. Cvičení, je-li pes unavený, ospalý nebo po krmení, nevede k úspěchu. Při cvičení s plným žaludkem navíc hrozí nebezpečí, že by si pes mohl „obrátit“ žaludek.

9.

Bohužel pouze málo funguje motivace čuvače k provedení cviku na odměnu, jako je míček nebo hračka. Jako nejlepší motivace pro výcvik se mi osvědčil prázdný žaludek mého čuvače v kombinaci s nakrájeným buřtem. A také dlouhé podrbání je opravdu velkou odměnou.

Pokud vidíme, že motivace na pamlsky u našeho psa dobře funguje, tvrdě razíme zásadu, že při cvičení není nic zadarmo. Pamlsky během cvičení se dá pouze za dobře vykonaný cvik. Neznehodnocujeme sílu pamlsku tím, že bychom ho psovi dávali, i když něco neudělal zcela dobře. To platí především pro výcvik poslušnosti, na stopách odměňujeme i zjevnou velkou snahu.

10.

Někdy je složité udržet pozornost čuvače po delší dobu cvičení. Pomáháme si pamlsky, pochvalami, mluvíme s ním. Cvičení prokládáme hrou či volně. Někdy nezbude než psa mírně nutit, aby dával pozor a podřídil se pokynům psovoda.

11.

Je ideální začít s výcvikem čuvače už třeba ve 3. nebo 4. měsíci. Mám na mysli základní věci, jako je nácvik přivolání, chůze na vodítku bez tahání, povel sedni. Tyto cviky je štěně schopno zvládnout.

V tomto období je štěně hravé a dá se lépe motivovat /hravost ho v pozdějším věku opouští/. Toho se dá dobře využít - například tahání se o hadr jako první nácvik obrany a aportu. Některé cviky se v tomto věku zvládají jednodušeji - třeba přechod kladiny - pes je ještě malý, lépe se s ním manipuluje a méně se bojí.

12.

Výchově a výcviku čuvače je nutné věnovat dostatek času. Pokud na štěně nemáme čas, již tak samostatný čuvač se může osamostatnit ještě víc a přestává respektovat pána, rodinu. Čuvač, pokud má být vyrovnaný a poslušný, potřebuje kontakt se svým pánem a se svou rodinou /rodina představuje jeho smečku/. Potřebuje cítit vliv svého pána a jeho oporu. A potřebuje se naučit podřizovat se mu. Potřebuje žít v kontaktu se svou smečkou.

13.

Existuje více metod a návodů, jak čuvače cvičit. Pokud chceme být při výcviku úspěšní, musíme sami hledat, co čuvači jako plemenu a dále i konkrétně našemu psovi nejvíce vyhovuje. Něco jiné je vhodné pro německé ovčáky a něco jiné pro dogu. A i v rámci jednotlivých plemen mohou být mezi jedinci plemene rozdíly. Snažíme se obecně používané metody doplňovat tím, co našemu psovi výcvik usnadní. Přizpůsobujeme je našemu psovi. Hledáme nejvhodnější motivaci pro našeho psa. U výcviku je nutné přemýšlet a zkoušet, abychom poznali, co našemu psovi vyhovuje nejvíce.

Jako příklad na dokreslení bych uvedl jako příměr známý film o jamajských bobistech s názvem „Kokosy na sněhu“. Šlo tam o to, že dokud se bobisté z Jamaiky snažili trénovat, jezdit a soutěžit jako jejich vzor – Švýcaři, a dokonce se pokoušeli kopírovat švýcarské rituály a zvyky, nebyli úspěšní. Nešlo to. Pak pochopili, že jsou z Jamaiky, jsou jiného založení, jiného naturelu a musí trénovat, jezdit a soutěžit po „jamajsku“ a nemohou stoprocentně kopírovat metody, způsoby a styl Švýcarů. Od chvíle, kdy to pochopili, dostavily se úspěchy. A při výcviku čuvače je to systematicky obdobné. Má-li být výcvik čuvače úspěšný, je nutné ho provádět po „čuvačím“ a vyhovět tak založení a naturelu čuvačů.

3. Výcvik poslušnosti a ovladatelnosti

Výcvik psa začíná výcvikem poslušnosti a ovladatelnosti. Navazuje na výchovu štěněte po té, co si ho přivezeme od chovatele, a rozvíjí ji. Při správně vedeném výcviku poslušnosti se štěně naučí základním cvikům a tím se stane ovladatelným. Současně s tím se během cvičení vytváří a upevňuje vztah mezi psovodem a psem, pes se na psovoda naváže a naučí se mu podřízovat, což je právě u pasteveckých psů velmi důležité.

S výcvikem poslušnosti čuvače je vhodné začít již v době, kdy si štěně přivezeme od chovatele. Zpočátku se jedná spíše o výchovu štěněte, která postupně cíleně přerůstá ve výcvik poslušnosti. Je vhodné cvičit často ale pouze krátce. Je důležité, aby štěně bylo odpočaté a mělo chuť něco dělat. Dobrou náladu a chuť do práce je třeba podpořit výraznou pochvalou při každém dobře provedeném cviku, častým pamlskem a hrou během cvičení. Čuvač nerad dělá věci, které nepovažuje za smysluplné, a to je riziko pro úspěšný výcvik poslušnosti. Správnou motivací můžeme toto nebezpečí minimalizovat. Třeba systémem něco za něco – když na zavolání přijdeš, dostaneš pamlsek.

Cvičit poslušnost můžeme začít buď sami, nebo vyhledáme kynologické cvičiště. Pokud jsme žádného psa dosud necvičili, je vhodné nechat si alespoň základní pravidla výcviku a vysvětlit od zkušených kynologů. Předěje se tím chybám, kterým se začátečník nevyhne, a později se musí odstraňovat. Zároveň se pes na cvičišti setkává s jinými lidmi a psy, na které si musí zvyknout. Naučí se s nimi vycházet. Socializuje se.

Cvičení na cvičišti může být zpočátku složitější, protože štěně zde má mnoho jiných podnětů, které přitahují jeho pozornost. Jsou pro něj zajímavější než psovod a jeho povely. Je potřeba zkoušet vázat pozornost štěněte. Použijeme pamlsek, hračku, upozorníme štěně škubnutím vodítkem, mluvíme na něj.

V počátcích výcviku poslušnosti je důležitým pomocníkem vodítko. Jemné škubnutí vodítkem těsně před vyslovením povelu upoutá pozornost štěněte. Je to signál, že přijde povel a že se má začít soustředit. Silnější škubnutí vodítkem je pak upozorněním, že štěně něco provedlo špatně a že se to psovodovi nelíbí. Je to způsob, jak štěně pokárat, na který je zvyklé od feny-mámy. Ta, když se jí nelíbilo, co štěně dělá, ho vzala do tlamy a zaklepala s ním. Štěně tomuto způsobu pokárání instinktivně rozumí.

K základním cvikům poslušnosti patří přivolání psa, ovladatelnost psa na vodítku /chůze u nohy, cvik sedni-lehni, obraty/, aport, odložení psa, štěkání na povel, reakce na střelbu.

Přivolání psa

Přivolání psa cvičíme nejdříve v místě, kde jsme se psem sami a kde psa nic nerozptyluje. Necháme štěně odběhnout na 10 – 15 kroků. Přivoláváme ho jménem a povel „ke mně“. Štěně jménem oslovíme. Když štěně uslyší své jméno, mělo by být patrné, že jsme zaujali jeho pozornost. Mělo by přestat dělat, co dělalo dosud, a podívat se směrem k nám, nebo dát jinak najevo, že nás slyšelo. Skloníme se, můžeme i roztáhnout náruč a vyslovíme povel „ke mně“. V ideálním případě se štěně rozeběhne k nám. Projevíme radost, že štěně přiběhlo, pochválíme ho, dáme mu pamlsek, hračku atd. Pochvala a pamlsek by měly přijít okamžitě poté, co k nám přiběhlo, aby si to spojilo s tím, že přišlo na náš povel. Pokud s pochvalou a pamlskem budeme otálet, štěně nepochopí spojení mezi vykonaným povel a pochvalou.

Pokud štěně po oslovení jménem nereaguje a pokračuje v činnosti, kterou dělalo předtím, nemá smysl povel vydávat. Nejdříve je třeba upoutat jeho pozornost. Pokusíme se vsadit na pamlsek nebo hračku a ukážeme mu je. Pokud štěně stále nereaguje a zabývá se svou činností, přeneseme cvičení jinam. Pokusíme se najít místo, kde se bude štěně cítit v cizím prostředí a kde není nic, co by jeho pozornost přitahovalo více než psovod. Cvik zopakujeme.

Pokud se opět nedaří upoutat pozornost štěněte, což bývá u čuvače běžné, nezbyvá než použít 10 metrovou stopovací šňůru. Připneme jí k obojku štěněte. Necháme ho odběhnout. Opět oslovíme štěně jménem. Pokud nereaguje, okamžitě jemně škubneme šňůrou, abychom oslovení jménem zdůraznili. Pokud jsme tím zaujali pozornost štěněte, pokračujeme tak, jak jsme již popsali výše. Pokud štěně stále nereaguje, nezbyvá než ho přesvědčit, že povely psovoda musí respektovat. Přitáhneme ho na šňůře k nám a nabídneme mu pamlsek a pochválíme ho.

Na některé štěně platí metoda „oblbnutí“. Požádáme někoho, aby štěně přidržel za obojek. Odstoupíme na 10 – 15 kroků, obrátíme se ke štěněti a podbízivým hlasem štěně voláme. Lákáme ho k sobě. Můžeme mu ukázat pamlsek nebo hračku, které pro něho máme připraveny. Pomocník, který štěně drží, ukazuje štěněti rukou k nám a povzbuzuje ho. Štěně by se mělo snažit vyběhnout k nám pro pochvalu, pamlsek. Tím, že ho náš pomocník drží, ve štěněti roste touha uvolnit se a přiběhnout. Po chvíli pomocník štěně pouští a štěně přiběhne k nám. Následuje pochvala a pamlsek.

Čím více se štěně zlepšuje, tím mu můžeme dělat podmínky pro přivolání složitější. Pokusíme se ho přivolat v momentě, kdy je něčím zaujaté /vidí nějakou osobu nebo jiného psa, je zaujaté krtičinou na louce a zkoumá ji, běží k jiným lidem atd/.

Konečný cvik přivolání má dvě části. Na povel volno má pes odběhnout od psovoda. Tato jednodušší část cviku se provádí tak, že pes jde u nohy psovoda, psovod psa osloví jménem, dá povel „volno“ a může rukou ukázat směrem od sebe. Pes by měl odběhnout na 10-15 kroků. Pokud odběhnout nechce, psa odeženeme, můžeme mu též hodit kamínek nebo pamlsek, který ho zaujme, a pes odběhne za ním.

Když pes odběhl, psovod ho přivolává. Pokud použije povel ke mně, pes by měl přiběhnout a sednout si před psovoda.

Cvik sedni

Štěně stojí před námi, je na vodítku a v pravé ruce máme připravený pamlsek. Oslovíme ho jménem a dáme povel „sedni“. Připravený pamlsek držíme v ruce nad hlavou štěněte, pomalu ho zvedáme výše a zároveň se pomalu ke štěněti přibližujeme. Štěně sleduje očima pamlsek nad hlavou a to ho zároveň nutí buď couvnout, nebo si sednout. Můžeme mu pomoci tím, že mu levou rukou zatlačíme na zadek.

Pokud se nedaří, aby si štěně výše popsaným způsobem sedlo, postavíme se vedle štěněte /štěně stojí vlevo od nás/. Znovu dáme povel „sedni“. Vodítkem, které máme v pravé ruce, mírně zatáhneme nahoru a levou rukou zatlačíme štěněti na zadek. Tak ho donutíme sednout si. Následuje pochvala a pamlsek.

Obraty na místě

Pes sedí vlevo od psovoda. Psovod vydá povel „k noze“ a provede obrat o 90 stupňů vlevo nebo vpravo. Pes by měl vstát a přisednout zpět k noze psovoda bez toho, že by psovoda obcházel. Jen přisedne k noze.

Obrat čelem vzad se provádí opět na povel k noze. Psovod vydá povel a otočí se o 180 stupňů. Otáčí se směrem doleva. Pes buď okolo psovoda /za zády psovoda/ oběhne a přisedne mu vedle levé nohy, nebo se se psovodem točí vlevo tak, že mu pouze uhne a přisedne k levé noze.

Chůze u nohy.

Štěně chodí vlevo od psovoda tak, že jeho přední packy by měly být na stejné úrovni jako nohy psovoda. Mělo by jít v těsné blízkosti levé nohy psovoda. Pokud chodí daleko od nohy, zaostává nebo se předchází, na krátkém vodítku ho usměrníme. Chodíme tak, že měníme směr /vlastně jdeme jak nás napadne/ a dáváme povel k noze. Štěně se musí soustředit a vodítko mu nedovolí odchylovat se od nohy.

K udržení pozornosti štěněte můžeme mít v levé ruce pamlsek a tím, že z něho štěněti občas dáme ukousnout, vážeme jeho pozornost a snažíme se ho držet tam, kde potřebujeme – tj. u levé nohy.

Pokud už štěně začalo chodit na vodítku u nohy a tahá, je možné začít krátce střídat chůzi u nohy na vodítku a bez vodítka. Štěně najednou zjistí, že se nemá s čím přetahovat, že ho nic nebrzdí a musí si dávat samo pozor, aby se nepředcházelo. Štěně korigujeme pouze slovně. K chůzi na vodítku se opět vracíme a trénink bez vodítka a s vodítkem střídáme.

Zvládnutý cvik chůze u nohy by měl vypadat následovně. Štěně sedící u levé nohy psovoda oslovíme jménem a dáme povel „k noze“. Můžeme jemně škubnout vodítkem, abychom zdůraznili povel. Vyčkáme zlomek vteřiny, aby štěně mělo čas reagovat, a levou nohou vykročíme. Mělo by jít v těsné blízkosti naší levé nohy. K zastavení se používá opět povel

„k noze“. Štěně opět oslovíme jménem, dáme povel „k noze“, učiníme ještě 1-2 kroky, aby štěně mělo čas reagovat, a zastavíme se. Štěně by mělo přisednout k levé noze psovoda. Pokud tak neučiní, provedeme cvik znovu. Vodítko máme připravené v levé ruce, zatáhneme jím směrem nahoru a pravou rukou zatlačíme štěněti na zadek. Tím bychom měli štěně usadit k levé noze.

Když štěně zvládne chůzi u nohy, začneme trénovat obraty za pochodu /vpravo, vlevo, čelem vzad/. Štěně jde vedle nohy psovoda. Přibližně 2 kroky před změnou směru ho psovod osloví a dá povel „k noze“. Může si pomoci lehkým škubnutím vodítkem předcházejícím povelu. Takže – lehké škubnutí vodítkem, oslovení štěněte jménem, povel „k noze“ a následná změna směru chůze – vlevo, vpravo či čelem vzad. Štěně se po 2-3 krocích po obratu srovná zpět na psovoda a pokračuje v chůzi vedle nohy.

Pro zastavení se opět používá povel „k noze“. Štěně jde vedle nohy psovoda, psovod ho osloví jménem a dá povel „k noze“. Po 1-2 krocích zastaví. Štěně si sedá vlevo vedle psovoda. Zpočátku mu můžeme pomoci tím, že zatáhneme za vodítko a levou rukou zatlačíme štěněti na zadek.

Překonávání překážek – nízká kladina, skok vysoký /metrová překážka/, skok šplhem /překážka áčko 180 cm/

Po zvládnutí chůze u nohy začínáme učit štěně přechod kladiny, skok přes překážku a šplh přes překážku A. Tyto cviky většinou nepředstavují větší problémy a štěně je rychle zvládne. Zvykne si na chůzi na kladině, skok přes překážku i šplh přes áčko jako na běžnou součást chůze u nohy. Jde o to, aby štěně potlačilo strach a získalo jistotu. Štěně nesmí při nácviku z překážky spadnout. Mohlo by si ublížit /jakýkoli pád z výšky je pro štěně velmi nebezpečný/ a dostalo by strach z dalšího nácviku.

Při prvním přechodu kladiny máme štěně na vodítku. Vedeme ho na kladinu, jsme těsně vedle něho a opatrně ho rukou přidržujeme. Pokud má strach, povzbuzujeme ho, lákáme ho na pamlsky. Přitom dáváme pozor, aby z kladiny nespadlo. Pokud jde štěně po kladině samo, necháme vodítko volné, abychom ho nevhodným zatáhnutím nestrhli a nestáhli z kladiny. Štěně by mělo projít klidně po celé kladině, nedovolíme mu z kladiny seskočit.

Před nácvikem skoku přes překážku musíme nejprve přizpůsobit výšku překážky štěněti. Dospělý čuvač zvládá bez problémů překážku od 60 až 80 cm a po získání rutiny přeskočí hravě předepsanou metrovku. Štěně začínáme cvičit na velmi nízké překážce /zpočátku stačí 20-30cm/. Štěně zvolna běží na vodítku vlevo vedle nohy psovoda. Navedeme ho k překážce a běžíme s ním vedle překážky. Když štěně překážku překoná, pochválíme ho a odměníme. Pokud má strach, povzbuzujeme ho a můžeme mu pomoci překážku přeskočit. Pak ho pochválíme a odměníme. Výšku překážky zvyšujeme velmi pomalu – úměrně jeho růstu. Není vhodné, aby štěně v době růstu nadměrně zatěžovalo klouby skákáním. Důležité je, že si zvykne překonávat překážku skokem, i když pouze nízkou, a že se při přeskakování od ní nohama neodráží. Vyšší překážky trénujeme až v době, kdy štěně doroste.

Pro nácvik šplhu přes překážku tvaru A vysokou 180 cm platí stejné instrukce jako pro překonání kladiny a skok. Pro nácvik šplhu upravíme áčko tak, že ho rozevřeme co nejvíce, aby stěny nebyly tak strmé. Štěně vedeme na vodítku vlevo vedle nohy k áčku. Povzbuzujeme ho, pomáháme mu áčko přelézt a dáváme pozor, aby z překážky nespadlo.

Cvik lehni

Lehnout si na povel znamená pro psa zaujmout podřízenou pozici vůči psovodovi. To často představuje pro sebevědomého čuvače problém a lehnout si odmítá. Nejdříve zkusíme zvládnout cvik pomocí pamlsku nebo hračky. Stoupneme si před sedící štěně. Štěně oslovíme a dáme povel „lehni“. Pamlsk nebo hračku držíme tak, aby ji štěně vidělo, a pokládáme ji na zem. Štěně – pokud chce na pamlsk nebo hračku dosáhnout, musí si lehnout. Pokud si lehne, hračku či pamlsk mu dáme.

Pokud se cvik na pamlsk nebo hračku nedaří, nezbyvá než použít vodítko. Štěně sedí vedle psovoda vlevo. Štěně oslovíme a dáme povel „lehni“. Pokud štěně nereaguje, sehneme se a zatáhneme vodítkem dolů a přinutíme ho lehnout si. Následuje pochvala.

Dlouhodobé odložení

Pes sedí vlevo od psovoda. Dáme příkaz „lehni – zůstaň“. Pes by si měl lehnout a zůstat ležet. Psovod odchází pryč a pes by měl zůstat ležet na místě po dobu nepřítomnosti psovoda.

Výcvik odložení začínáme takto. Odložíme psa a stoupneme si 2 kroky před něj čelem k němu. První odložení je pouze krátké – do půl minuty. Pak se vrátíme k psovi tak, abychom ležícího psa měli po levé noze. Posadíme psa povel „sedni“. Následuje velká pochvala a pamlsk.

Pokud pes během odložení vstane nebo dokonce odejde, dojdeme pro psa a položíme ho na stejné místo, kde byl před tím, a vše opakujeme. Je nutné, aby cvik končil úspěšně – tj. tím, že psovod se vrátí k psovi, posadí ho, pochválí a odvede. I kdyby pes měl být odložený pouze několik sekund.

Postupem času prodlužujeme dobu odložení a odcházíme dál a dál od psa. Zároveň přidáváme rušivé vlivy. Požádáme kolegu, aby se svým psem prošel okolo našeho odloženého psa, trénujeme střelbu během odložení /pes by na ní neměl nijak reagovat/ atd.

Odložení psa za pochodu

Pes jde vlevo od psovoda. Na povel „lehni“ by si pes měl lehnout a psovod pokračuje dále v chůzi. Pak se obloukem vrací k ležícímu psovi.

Nácvik provádíme tak, že za chůze po povelu „lehni“ zatáhneme vodítkem k zemi a pes si lehne. Můžeme si pomoci i levou rukou, kterou na psa zatlačíme, aby si lehl. Pokud se zvedne, vrátíme se a položíme ho na místo, kde měl zůstat ležet.

Aport

Jedná se o jeden z náročnějších cviků, který čuvač nemá rád. Pes sedí vlevo od psovoda bez vodítka. Psovod odhodí předmět /většinou dřevěnou činku/ do vzdálenosti více než 10 kroků. Na povel „aport“ nebo „přines“ vysílá psovod psa pro předmět. Pes by měl doběhnout k předmětu, uchopit ho a bez otálení přinést psovodovi tak, že s ním usedne těsně před psovodem. Na povel psovoda „pusť“ pes uvolní předmět a psovod ho psu odebere. Pes nesmí předmět upustit – ani když s ním běží zpět k psovodovi a sedá si před ním, ani když mu psovod předmět odebírá.

Nácvik začínáme tím, že zkusíme najít nějaký předmět /třeba hračku/, který má pes rád. Zprvu se s tím o hračku přetahujeme a snažíme se vzbudit větší zájem psa o předmět, nabudit ho. Pak mu hračku rychle odebereme a odhodíme ji. Pes by se měl za hračkou rozběhnout a vzít jí do tlamy. Pokud se tak stane, psa přivoláme a cvik je de fakto ukončen. Psa pochválíme a odměníme. Měli jsme štěstí, že takto pes zareagovat a že vše tímto způsobem proběhlo.

Pravděpodobnější ale je, že pes k předmětu vůbec nedoběhne, nebo doběhne a vůbec ho do tlamy nevezme. Pak nezbyvá než mu předmět nanutit. Nácvik začínáme „odzadu“ – tj. nejdříve se snažíme, aby pes aport v tlamě strpěl a nosil ho bez toho, že ho upustí. Vložíme psovi, kterého máme na vodítku, aport do tlamy, dáme povel „drž“ a nedovolíme mu, aby ho vyplivl dříve, než dáme povel „pusť“ a odebereme mu ho (když ho nepustí, dostane pamlsek). Později se snažíme, aby ho nosil, a pak ho s ním měníme za pamlsek. Nácvik probíhá tak, že psa na vodítku posadíme vedle levé nohy, vložíme mu aport do tlamy, projdeme se s ním a trváme na tom, aby pes aport neupustil, mírně se vzdálíme od psa a přivoláme ho povel „ke mně“. Psa necháme předsednout a na povel „pusť“ s ním aport za pamlsek vyměníme. Postupně odbouráme vodítka a cvičíme se psem na volno.

Pokud toto pes zvládne, přistoupíme ke konečné fázi nácviku. Posadíme si psa opět upoutaného na vodítka vedle levé nohy, odhodíme aport, psa pro předmět vyšleme povel „aport“. Se psem na vodítka doběhneme k aportu a nutíme ho, aby vzal aport do tlamy. Pokud to nechce udělat, vezmeme aport do ruky, psovi ho do tlamy vložíme a dáme povel „drž“. Dále pokračujeme podle již známého scénáře. Projdeme se s ním, necháme ho předsednout a vyměníme s ním aport za pamlsek.

V dalším výcviku pokračujeme tak, že předmět odhodíme, vyšleme psa a snažíme se ho znovu a znovu přesvědčit, aby předmět uchopil. Pokud to nedělá, vkládáme mu ho do tlamy a opakujeme již popsaný postup.

Aport je cvik, který lze trénovat pouze tehdy, když je čuvač příznivě naladěný, je odpočatý a má chuť cvičit, protože se těší na pamlsek /je možné využít toho, že pes má hlad a chce pamlsek/, chce udělat něco, z čeho bude mít psovod radost. Opět je velmi důležitá motivace – pamlsek, pochvala.

Štěkání na povel

Přípravou na štěkání na povel by mělo být to, že se snažíme využívat situací, kdy pes štěká - třeba na někoho, kdo jde okolo našeho plotu. V ten moment mu opakujeme povel „štěkej“ a chválíme ho, když štěká stále dál, i když kolemjdoucí již přešel.

Cvik štěkání na povel se provádí tak, že pes sedí u levé nohy psovoda. Psovod ho osloví jménem a dá povel „štěkej“. Pes by se měl rozštěkat /měl by štěknout 3x a více/.

Nácvik provádíme tak, že psovi ukážeme pamlsk nebo hračku a snažíme se ho na ně lákat, aby štěkal. Předstíráme, že mu pamlsk chceme dát, ale pak mu s ním ucukneme. Snažíme se ho maličko vydráždit třeba klepnutím po čenichu. Můžeme si pomoci pohybujiícím se ukazováčkem pravé ruky. Snažíme se navodit situaci, kdy pes něco chce, a proto zaštěká. Pořád mu podbízivě říkáme „štěkej“. Když konečně zaštěká, pochválíme ho a pamlsk mu dáme.

Reakce na střelbu

Cvičební řády /kromě základních zkoušek/ vyžadují, aby pes nereagoval na střelbu z pistole. Výstřel se provádí jednak v průběhu dlouhodobého odložení a jednak v průběhu přezkušování poslušnosti /vždy v jiné fázi zkoušky – podle typu zkoušky/.

Je vhodné, aby si štěně na střelbu zvykalo již od začátku výcviku. Měla by se stát něčím běžným, obvyklým. Při první střelbě /1-2 rány/ cvičíme nebo si hrajeme se štěnětem na vodítku někde na kraji cvičiště /nebo třeba za budovou/, ale tak, abychom byli v kontaktu s ostatními psy, o kterých víme, že jim střelba nevádí. Štěně by nemělo z našeho chování nebo z chování ostatních psů a psovodů vycítit, že se děje něco neobvyklého. To by v něm mohlo vyvolat napětí či strach. Při výstřelu se chováme přirozeně, jako když se nic neobvyklého neděje. Pokud štěně na výstřel nereaguje nebo reaguje přiměřeně /tj. zpozorní, ale pak si hraje nebo cvičí dál/, krátce ho pochválíme a bez přerušení pokračujeme ve cvičení nebo hře. V případě bázlivé reakce /kňučení, strach, snaha o útěk/ štěně nechválíme a už vůbec ho nelitujeme a nijak neuklidňujeme. Snažíme se dát výrazně najevo, že se nic neobvyklého nestalo a že se musí dál plnit povely psovoda. To opakujeme i v následujících dnech při dalších střelbách. Při troše štěstí pes pochopí, že o nic nejde, že je třeba dále plnit povely psovoda a na střelbu přestane reagovat.

V případě, že se reakce psa na střelbu na cvičišti nelepší nebo se dokonce zhoršuje, máme dvě možnosti. Buď se s tímto stavem smíříme a víme, že některé náročnější zkoušky s naším čuvačem nebudeme moci absolvovat, nebo podnikneme nepříjemný a většinou zdlouhavý nácvik odvykání strachu ze střelby.

Existuje více návodů, jak se pokusit odstranit reakci psa na střelbu. Jeden z nich znamená opatřit si poplašnou pistoli a přemýšlivého čuvače přinutit, aby pochopil, že střelba je jen rámus, který pro psovoda nic neznamená a on to musí vidět stejně. Musí pochopit, že povely psovoda se musí plnit i v tomto rámusu.

Pistoli psovi ukážeme a dáme mu ji očichat. Při krmení mu ji několik dní pokládáme vedle misky. Chováme se, jakoby to bylo normální a běžné. Pokud se pes chce nažrat, musí akceptovat pistoli vedle misky. Po několika dnech této přípravy – na konci běžného cvičení a před krmením z pistole vystřelíme /1-2 rány/. Pes přitom musí být na vodítku, nejlépe doma na uzavřené zahradě u kotce. Zvládneme jeho první reakci na střelbu, kdy se snaží o útěk. Bez dalších velkých prodlev dáme psovi do kotce nebo nějakého uzavřeného prostoru či místnosti misku s krmením /tentokrát by mělo výjimečně dobře vonět a lákat/ a vedle opět položíme pistoli bez nábojů. Pokud pes bude chtít potravu, musí akceptovat pistoli.

Tento nácvik je dlouhodobá záležitost a může trvat několik měsíců. Nestřílíme po každém cvičení před každým krmením /zkoušíme to 2x – 3x za týden/. Musíme být nekompromisní a trvat důsledně na příkazech, které jsme psovi dali před nebo po střelbě. Stále vystupujeme vůči psovi tak, jakože se nic neděje, nerozumíme, čeho se bojí, a chceme, aby provedl příkaz, který jsme mu dali bez ohledu na to, zda se střílí či nikoli.

Nácvik můžeme doplnit tím, že psa na vodítku vezmeme třeba na kynologické závody /nebo jinam, kde se střílí/, aby si zvykl, že se střílí i jinde, než doma a na domácím cvičišti.

Postupně jak si čuvač zvyká na střelbu, zvyšujeme naše nároky. Nejprve střílíme, když pes jde u nohy, dále pak když leží vedle nohy psovoda /chválíme ho, když při střelbě zůstane ležet/. Postupně si od ležícího psa stoupáme dál a dál a chválíme ho, když zvládá zůstat ležet i bez přítomnosti psovoda.

4. S čuvačem na stopách

Připravujeme stopařský výcvik

Stopařské práce nejlépe vypovídají o souladu mezi psem a psovodem. Při žádném jiném výcviku není pes a psovod na sebe tak těsně vázán. Žádný jiný výcvik není takovou mírou závislý na duševní souhře pes-psovod. Psovod musí znát svého psa, sledovat jeho chování na stopě a vyčíst momenty, kdy je třeba reagovat. Je nutné psa motivovat před začátkem stopy, aby měl chuť stopu vypracovat. Je třeba psa v pravou chvíli na stopě povzbudit, pokud ztrácí o stopu zájem. Je nutné psa na stopě zklidnit, pokud na stopě postupuje příliš rychle. Je nutné psa vhodně korigovat, pokud stopu ztrácí, opouští či už opustil. Je třeba ho jemně přinutit, pokud se mu nechce pracovat dál. Je třeba reagovat v pravý čas, aby zásah psovoda psovi pomohl.

Při stopařském výcviku čuvače vycházíme z obecných zásad, které musíme přizpůsobit individualitě čuvače. Pokud se někdo chce podrobně zabývat stopováním, lze doporučit více než půl století starou a dodnes kynology vysoce ceněnou knihu pana Dr. Viléma Eise „Pachové práce“. Je zde podrobně popsán stopařský výcvik, dozvíme se něco o psychice psa v souvislosti se stopováním, jsou zde rozebrány okolnosti, které na psa na stopě působí /vliv okolí, počasí atd./.

Čuvač je dobrý stopař. Je v jeho povaze, že dobře dělá věci, pro které se sám rozhodne. Pokud se sám rozhodne, že půjde po stopě a najde co nebo kdo je na konci, vyvine obrovské úsilí, aby se mu to povedlo. Většinou je úspěšný. Horší to již bývá s tím, když má něco udělat na povel. K jakémukoli druhu výcviku čuvače je nutná motivace. Motivovat čuvače, soustředit jeho pozornost a udržet ji bývá někdy to nejsložitější. Přitom pozornost a soustředěnost psa na stopě je jednou z podmínek úspěchu.

Cvičební řády sportovní kynologie vyžadují, aby pes vypracovával stopu samostatně, přesně a se zájmem. Samostatně znamená, že psovod uvede psa na stopu a dále do jeho práce nezasahuje. Pes musí vypracovávat stopu přesně. Odchýlení se ze stopy, váhání nebo ověřování na lomech se penalizuje. Během stopování se pes musí věnovat výlučně stopě. Nesmí zkoumat krtičiny vedle stopy, nesmí se zajímat o to, co se děje v okolí. Musí mít o stopu zájem a aktivně ji sledovat.

Některá ustanovení cvičebních řádů bohužel nerespektují přirozené reakce psa. Zároveň nutí psovoda omezovat ovlivňování psa na stopě /např. chválení a povzbuzování některé cvičební řády výslovně zakazují/. Autoři cvičebních řádů jakoby pozapomněli, že pes není stroj. Je zvíře, na které působí vlivy okolí a on na ně nějak reaguje. Čuvač je přemýšlivý a přemýšlí i na stopě. Těžko chápe, že má něco provést pouze tak, jak předepisuje cvičební řád, a nesmí to udělat jinak. Je pouze na psovodovi, jak se s tímto vyrovná.

První stopa

Na otázku, kdy začít se štěnětem stopovat, lze obecně odpovědět, že co nejdříve. Konkrétně říci, na kolika týdnech věku štěňte to má být, je složité. Zde je potřeba individuální přístup ke každému psovi. Jsou kynologové, kteří začínají s výcvikem stop již na 8 týdnech, jiní tvrdí, že lze začít mnohem později /třeba až na roce/. Osobně si myslím, že začít s čuvačem stopovat na 3-5 měsících je ideální. Ale ani později není nic ztraceno.

Ve výše zmíněné knize „Pachové práce“ doporučuje autor provést první stopu přibližně následujícím způsobem. V případě, že je štěně již navyklé na svého nového pána, podrží štěně na vodítku někdo, koho štěně málo zná, ke komu nemá silnější vztah. Pán odchází tak, aby jeho odchod štěně vidělo, ale nevidělo už, kam jde. Pokud máte zahradu, za kterou je volné prostranství – louka, les, je ideální jít ze zahrady na louku. U východu ze zahrady pošlape pán větší plochu – v průměru asi 1 metr. Zůstane tam asi 1 minutu a snaží se, aby zde ulpělo co nejvíce pachu. Pak udělá krátkou rovnou stopu, aby štěněti nedělala problémy, a schová se na konci stopy v křoví nebo tak podobně. Štěně by se mělo snažit dostat se za svým pánem. Pomocník, který drží štěně na vodítku, ho přivede k pošlapanému místu a na povel „hledej“ se ho pokusí navést k tomu, aby začalo hledat svého pána po čuchu a pokusilo se jít po jeho stopě. Je důležité, aby štěně schovaného pána nevidělo a nemohlo ho cítit /pán se musí ukrýt po větru/.

Provedení první stopy, jak navrhuje Dr. Eis, není vždy možné. Ne každý má zahradu u lesa, někoho, kdo mu se štěnětem pomůže, ne každé štěně opravdu začne pána hledat /toto riziko je u sebevědomého a samostatného čuvače poměrně vysoké/ a ne každý chce zkusit právě tuto metodu. Při první stopě lze postupovat i následovně. Vybereme vhodný terén. Ideálním terénem je mírně vzrostlá tráva. Začátek stopy - nášlap - si označíme. Stačí zapíchnutý klacík vlevo od místa, kde stopu začínáme našlapávat. Po označení nášlapu uděláme krok vpřed a uděláme nášlap tak, že pošlape terén v průměru asi půl metru. Nerozrýváme zem, pouze našlapujeme na povrch. Na nášlapu setrváme asi půl minuty. Snažíme se na něm zanechat co nejvíce pachu, je vhodné rukama „přejet“ po oblečení, aby se pachové částice uvolnily a padly na nášlap. Z nášlapu vyrazíme krátkými kroky rovně před sebe. První stopa je rovná a pouze několik metrů dlouhá. Stačí 10-15 kroků. Abychom přitáhli pozornost psa ke stopě, klademe pamlsky na začátek každé /nebo každé druhé/ šlápoty. Uděláme krok a na místo otisku podrážky do terénu položíme pamlska. Stopu ukončíme položením předmětu. Na začátku stopařského výcviku by předmět mělo být něco, co má pes rád. Něco, z čeho bude mít radost, až to najde. Lze doporučit nějaký pamlska, na který se pes těší, nebo hračku, se kterou

si rád pohraje. Po položení předmětu uskočíme několik kroků dopředu, abychom přerušili trasu stopy. Když pes předmět přejde, zjistí, že stopa dále nepokračuje, a sám by si měl předmět vyhledat. Po odskočení se vracíme zpět obloukem do prostoru nášlapu, kde máme uvázaného psa. Doporučuje se vyčkat přibližně 10 minut před uvedením psa na stopu.

Uvedení psa na stopu je určitý rituál. Dovedeme psa k nášlapu a necháme ho usednout. Odepneme mu vodítko a na obojek připevníme stopovací šňůru. Časem se z tohoto rituálu stane signál pro psa, že bude stopovat.

Povel ke stopování je stopa-hledej. Psovi ukážeme rukou, kudy jsme stopu našlapali. Snažíme se, aby si uvědomil, že cítí stopu a má po ní jít. Položené pamlsky by měly přitáhnout jeho pozornost ke stopě. Měl by si uvědomit, že pokud po stopě půjde, bude je nacházet a to by ho mělo motivovat. Na konci stopy objeví předmět - velký pamlsek, hračku, osobu. V tom okamžiku je třeba projevit velkou radost nad tím, že pes předmět objevil. Vycvičený pes by měl předmět označit – zasednutím, zalehnutím, štěkáním. Proto od samého začátku vedeme psa k tomu, aby předmět na konci stopy označoval. Poté necháme psa sníst pamlsek, dáme mu hračku a hrajeme si s ním. Pes by měl časem pochopit, že na konci stopy je něco dobrého, na co se těší a kvůli čemu se vyplatí stopu sledovat.

Štěňata a mladí psi mají často tendenci po stopě běžet. To pak vede k tomu, že pes přechází předměty a lomy stopy. Pokud pes po stopě běží, snažíme se ho vodítkem nebo stopovací šňůrou brzdít. Pes by měl po stopě jít – je jedno, zda rychle či pomalu. Neměl by ale utíkat.

Stopařský výcvik začíná čuvač stejně jako ostatní plemena. Je třeba ho ale maximálně motivovat k provedení stopy. Doporučuji malé a časté pamlsky, povzbuzování při sledování stopy a velmi zřetelnou pochvalu na jejím konci. Čuvač musí mít pocit, že je důležité předmět najít. Proto mu nabídnout něco významného. Může to být třeba člen rodiny, který na něj čeká na konci stopy s pamlskem, nebo miska s krmením.

Pokračujeme ve stopování

Pokud pes jednoduchou začátečnickou stopu zvládá, postupně mu děláme stopu složitější. Zvyšovat složitost stopy znamená kombinaci následujícího:

- dělat stopu delší. Na jednoduchých všeobecných zkouškách jsou předepsány stopy 100-150 kroků dlouhé, na speciálních stopařských zkouškách se vypracovávají stopy 500 kroků a delší
- dělat stopu složitější. Rovnou stopu časem zakulacujeme. Začínáme dlouhým táhlým obloukem, který se časem stává stále ostřejším. Dojdeme tak k tomu, že na stopě vytvoříme pravoúhlý lom – místo, kde stopa pokračuje dále v úhlu 90 stupňů. Na jednoduchých všeobecných zkouškách se vypracovávají stopy s jedním lomem 90 stupňů, na speciálních stopařských zkouškách se vypracovávají stopy o 4 lomech, některý z lomů je v ostrém úhlu
- dělat stopu starší. Z původních 10 minut necháváme stopu zestárnout stále více. Na jednoduchých všeobecných zkouškách se vypracovávají stopy staré přibližně 15-30 minut, na speciálních stopařských zkouškách pak stopy staré 2 – 4 hodiny, na stopařských závodech se vypracovávají i stopy starší
- přidávat předmět na stopu. Postupem doby přidáme na stopu předmět. Většina stop se na zkouškách vypracovává tak, že jeden předmět je na stopě /po jeho nalezení a označení psem psod předmět sebere a pes pokračuje dále ve sledování stopy/ a jeden stopu ukončuje.

- postupně prodlužovat délku stopovací šňůry. Zpočátku stopujeme se psem na šňůře 2-3 m dlouhé. Postupně vzdálenost prodlužujeme až na při zkouškách a závodech požadovaných 10m. Pes si postupně zvyká, že je od nás více vzdálen a pracuje samostatně.
- měnit povrchy, na kterých stopu pokládáme. Z ideálního povrchu – mírně vzrostlá tráva – přecházíme na další povrchy. Stopujeme ve vyšší trávě, kde pes má usnadněné sledování stopy /často jsou stopy psů sledovatelné očima/, ale má podstatně složitější vyhledávání předmětů. Stopujeme v lese, na poli, na strništi, na zoraném poli.
- přistoupit k cizí stopě. Stopu našlape psovi méně známá nebo úplně neznámá osoba.
- komplikujeme psovi stopu jiným způsobem – například položíme stopu přes užívanou cestu, necháme stopu křížit jinou stopou od jiné osoby atd. Takovéto stopy se vypracovávají pouze na speciálních stopařských zkouškách a závodech.

Máme tedy zvládnutu jednoduchou 10-15 kroků rovnou stopu s předmětem na konci starou přibližně 10 minut. Pokračujeme ve výcviku tím, že stopu psovi postupně a pomalu prodlužujeme až na 100-150 kroků. Stopu též pomalu zahýbáme. Při zahýbání stopy postupujeme pomalu. Lom psovi našlapeme, až když dobře zvládl oblouk.

Pes by měl stopu bezpečně sledovat s čenicem u země a odchylovat se od ní do strany maximálně 2 metry. Pokud pes stopuje s vysokým čenicem, je nebezpečí, že bude v budoucnu přecházet lomy a předměty. Totéž platí pro případ, že se pes od stopy výrazně odchýlí. Větší odchýlení od stopy se též penalizuje při zkouškách a závodech. Abychom mohli přesné sledování stopy kontrolovat, je nutné si pamatovat, kudy stopa vede. Orientujeme se podle terénních nerovností. Pokud to není možné, doporučuji využívat tenké dráty /délka přibližně 1 m, průměr 2-3 mm/. Dráty zapíchejte vedle stopy, u lomů a položených předmětů. Nepoužívejte dráty na každé stopě, aby si pes nezvykl, že drát avizuje nějakou změnu na stopě. Pokud se pes odchýlí od stopy více, než je přípustné, pokud jeho zájem přitahuje něco jiného /krtičiny atd./ a stopě se přestává věnovat, korigujte ho povelom stopa-hledej.

Postupně měníme povrchy, na kterých je stopa našlapána. Je dobré – pokud to podmínky dovolí – našlapat kus stopy na louce, pak jít lesem a stopu zakončit opět na louce.

Pro výcvik stop s čuvačem je důležité dbát na to, aby se pes stopováním nenudil. Obecně platí, že čuvač nemá rád opakující se dril, nemá rád opakování stejného. Je potřeba ho před i v průběhu stopy držet v dobré náladě. Vymýšlet nové, zajímavé a zábavné stopy s překvapením na konci. Třeba některé stopy našlapat tak, že jenom jdete bez přesných oblouků nebo lomů. Někde zahrneme, projdeme pod stromem nebo vyšší trávou, zahrneme okolo stromu, kus po louce, kus v lese – neděláme lomy. Čuvač musí přesně sledovat stopu, je pro něj zajímavá. Zajímavou stopu je také možné připravit tak, že při našlapávání stopy za sebou po zemi na provázku táhneme kus voňavého pečeného kuřete či jiného masa /malý kousek zanecháme již na nášlapu/. A když na konci bude to správné překvapení – třeba právě kus toho pečeného kuřete, oblíbený člen rodiny nebo dobrá večeře, je velká šance, že to čuvače bude bavit a bude stopovat rád.

Nelze doporučit stopovat s čuvačem příliš často. Služební plemena jsou schopná při intenzivním výcviku udělat jednu složitou stopu ránu a druhou večer – a to téměř každý den. Tento rytmus nelze při stopařském výcviku čuvače doporučit. Přesto je potřeba absolvovat s čuvačem jisté množství stop, aby získal praxi a určitou rutinu, které se vlastně brání, ale kterou ke zdokonalení na stopě potřebuje. Pokud s ním ale budeme dělat jednu či více stop

každý den nebo každý druhý den, bude čuvač otrávený a velmi brzy odmítne stopovat úplně. Pokud s ním budeme chodit stopovat jednou týdně nebo jednou za 2 týdny, bude velmi dlouho trvat, než potřebnou rutinu získá. Doporučuji proto chodit stopovat 2-3x za týden a to tak, že stopy absolvujeme v rozmezí 48 hodin /např. pátek odpoledne, sobota dopoledne, neděle dopoledne/ a za zbylých 5 dnů čuvač na stopování trochu pozapomene. Každý psovod musí sám vysledovat, jaká četnost stop jeho čuvači vyhovuje, a rytmus vypracovávání stop musí přizpůsobit svému psovi.

Na stopy zásadně chodíme, když je čuvač odpočatý a nabitý energií, ne po krmení. V okamžiku, když vidíme, že čuvač nemá do stopy chuť nebo že je vyčerpaný, ospalý a unavený, vynecháme stopu úplně.

Opravujeme chyby na stopách a postupujeme ke složitějším stopám

Dospěli jsme do stádia, kdy pes více méně zvládá stopy dlouhé 100 - 150 kroků staré 15-30 minut s jedním či dvěma velmi ostrými oblouky nebo dokonce lomy.

Je třeba postupovat pomalu a pečlivě opravovat chyby. Nášlap děláme tak, že pošlapeme terén v průměru asi půl metru. Neryjeme botami do země. Z oděvu necháme spadnout co nejvíce pachových částic na nášlap. Z nášlapu vyrazíme rovně normálním krokem /později zkusíme vyrazit z nášlapu i vlevo či vpravo od směru, kterým jsme k nášlapu došli/. Pokládáme jeden předmět v průběhu stopy a jedním stopu ukončujeme. Předměty by měly být v barvě terénu o velikosti asi 5x10 cm. Měli bychom je pravidelně obměňovat, není dobré používat jeden předmět příliš dlouho. Předmět bychom měli mít u sebe asi tak půl hodiny před jeho položením na stopu, aby natáhl náš pach.

Psa přivádíme k nášlapu a dbáme na to, aby cestou k nášlapu nečuchal. Přibližně 1-2 kroky před nášlapem psa posadíme, upevníme na obojek stopovací šňůru /později je možné stopovat i na volno bez stopovací šňůry/. Pro povzbuzení psa /jako motivaci/ mu můžeme ukázat odměnu /pamlsek/, který pro něho máme připravený a který na konci stopy dostane, pokud stopu vypracuje dobře. Povelem stopa-hledej a rukou ukazující k nášlapu vysíláme psa k nášlapu. Když je pes na nášlapu, na okamžik přibrzdíme psa přidržením stopovací šňůry, aby měl pes čas natáhnout pach z nášlapu. Pes pak vyrazí na stopu.

Když pes vyhledává nášlap dlouho nebo z něho nechce vyrazit na stopu, zařadíme na příští stopování nácvik nášlapů. Místo stopy připravíme psovi 2-3 nášlapy a za nimi pouze velmi krátkou stopu /asi 20 kroků/. Jde o to, aby pes rychle našel konec této ministopy a předmět na něm. Následuje velká pochvala a pamlsek a oblíbená činnost. Tím se psovi zvedne chuť vyrážet do stopy.

Pokud pes vyrazí z nášlapu a sleduje stopu /pomalou nebo rychlou chůzí, neměl by však utíkat/, necháme ho vzdálit se na asi polovinu stopovací šňůry a následujeme ho /vzdálenost postupně prodlužujeme až na celou šňůru/. Mírné vybočení ze stopy /do 1,5-2 m/ akceptujeme. Většinou se pes sám vrátí zpět. V tom okamžiku psa pochválíme a povelem stopa ho posíláme dál. Pokud se zpět nevrátí, důrazným povelem stopa se snažíme ho přimět k návratu do stopy a pokračovat.

Pes by měl nalézt položený předmět a označit ho. Pokud pes předměty přechází, na příští cvičení připravíme trénink označování předmětů. Nášlapeme pouze krátkou stopu s maximálně 1 lomem. Na stopu dáme více předmětů /4-5/ a u každého předmětu psa

zastavíme a trváme na tom, aby předmět označil /zasednutím, zalehnutím, zastavením se, štěkáním/. Pokud při následující stopě zjistíme, že pes stále předměty přechází, trénink označování předmětů zopakujeme vícekrát.

Pes by měl sledovat stopu tak, že ji vypracuje přesně i na lomu. Pokud lomy přechází, nebo si je ověřuje tím, že nejdříve zkoumá, kudy stopa dále nepokračuje, připravíme trénink lomů. Našlapeme opět velmi krátkou stopu s tím, že v úseku 2 kroky před lomem – lom a 2 kroky za lom nejdeme normálním krokem, nýbrž tento úsek vyšlapeme velmi krátkými krůčky. Zanecháme psovi jasnější pachovou stopu na krizovém místě lomu. Tak by měl pes lom zvládnout bez problémů. V budoucnu můžeme i na běžné stopě jeden lom vyšlapávat krátkými krůčky a druhý běžným krokem a trénovat tak lomy. Abychom přitáhli pozornost psa k lomům, můžeme položit krok za lom malý pamlsek či dát těsně za lom předmět. Pokud pes i nadále lomy přechází nebo jinak zkoumá jejich okolí, nezbyvá, než ho vzít na krátké vodítko a na lomu ho nepustit mimo trasu stopy. Psodiv si však musí přesně pamatovat trasu stopy a místo lomu.

Pokud pes vypracovává stopy dobře, můžeme přistoupit k jejich ztížení tím, že je dále prodlužujeme, vypracováváme stopy starší a starší, zkoušíme sledovat stopy cizí osoby. Je ale nutné vracet se ve výcviku zpět. Znovu zkoušet stopy s obloučky, které se postupně mění v lomy, zařazovat krátké a málo staré lomy. Prostě – opakovat a procvičovat natrénované.

Pro čuvače v tomto období opět platí, že stopování ho musí bavit. Baví ho, když ví, proč to dělá. Musí mít důvod – na konci stopy velká odměna – velký pamlsek, velká pochvala, povel volno a volná zábava. Prostě následuje to, co má rád.

Pamlsek čuvači ukážeme již před začátkem stopy, aby věděl, že když stopu dobře udělá, tak ho dostane. Musí se na něj těšit. Nedáme mu ho, pokud stopu odmítne dokončit, nenalezne předmět na konci stopy atd. V těchto případech mu pamlsek pouze ukážeme, ale nedáme. Čuvač musí vědět, že pouze pokud dobře dokončí stopu, dostane odměnu. Zároveň ale musíme vhodným způsobem omezit nedokončené stopy na minimum. Mnoho neúspěchů za sebou ho demotivuje. Lehce by se stalo, že pak odmítne stopovat úplně. Jde o to držet ho v pozitivní náladě. Pokud udělá chybu, upozorníme ho na ni /například mu ukážu předmět, který nenašel, navedu ho na stopu v místě, kde ji ztratil/. Za všechno, co udělá dobře, musí přijít velká pochvala a odměna. Doporučuji končit stopy tím, že čuvač něco udělal dobře a dostal odměnu. Zapamatuje si to. Je vhodné čas od času našlapat stopy dvě. Pokud se první povede dobře, dáme čuvači odměnu a druhou už vůbec neděláme. Pokud se první nepovede, projevíme nespokojenost a jdeme na druhou stopu. Pamlsek, který za první nepovedenou stopu od nás nedostal, mu znovu ukážeme. Pokusíme se ho dostat do pohody. Pak ho vyšleme na druhou stopu. Pokud nalezne na druhé stopě první předmět, stopu zde ukončíme, dáme mu odměnu a moc ho pochválíme, neriskujeme špatný průběh zbytku stopy. Cvičení by mělo končit vždy pozitivně a čuvač by měl ze stop odcházet s dobrým pocitem.

V případě, že čuvač dělá na stopě chyby, upozorníme ho na ně, ale nekáráme ho. Pamlskem či jinak odměňujeme nejen jeho správnou práci na stopě, ale občas i zjevnou snahu v případě, že se mu nedaří. Pozitivní přístup ke stopování je třeba podporovat a udržovat.

Čuvače káráme na stopě pouze v případě, že odmítá stopu sledovat bez zjevného důvodu, že se nesnaží hledat ji, že ho zajímají krtičiny vedle stopy a podobně. Pokud si sedne a bezdůvodně nechce po stopě jít, pak nezbude, než ho po stopě provést na krátkém vodítku. Ukázat mu závěrečný předmět, ukázat mu i pamlsek ale nedat mu ho. Nepovolíme mu volno

či oblíbenou činnost, která po úspěšné stopě běžně následuje. Držíme ho na vodítku, jsme na něho odměření a dáváme mu najevo, že nejsme spokojeni s tím, že stopu odmítl vypracovat. Před další stopou dáme psovi delší pauzu než obvykle, během níž se cíleně snažíme vylepšit si své postavení vůdce smečky. Součástí toho je nácvik poslušnosti, kdy trváme na tom, že každý povel musí být splněn. Další stopu pečlivě připravíme. Psa necháme důkladně odpočinout a vyhládnout. Umocníme tím přitažlivost pamlsků. Připravíme jednoduchou a ne dlouhou stopu. Při našlapávání stopy nešetříme pamlsky. Na stopu jdeme se psem pouze tehdy, je-li aktivní a má-li chuť. Jinak stopu odložíme. Psa na vodítku dovedeme k nášlapu. Snažíme se ho pozitivně nabudit, ale zároveň by měl chápat, že se bude cvičit a tudíž že musí plnit povely psovoda. Za každý úspěšně dokončený úsek stopy psa chválíme a povzbuzujeme ho.

Úspěch na stopách závisí na vztahu mezi psem a psovodem, na souhře mezi nimi. Je důležité udržet zájem čuvače o stopu. Je třeba opakovat se činnost mu zpříjemnit a udělat mu ji zajímavou. Čuvač musí mít pocit, že stopování má smysl, musí ho bavit. Může zde napomoci dobrý vztah mezi čuvačem a psovodem. Často čuvač něco rád udělá dobře právě proto, že je rád, že psovod má z toho radost. Proto je třeba při dobré práci čuvače hodně chválit a projevovat radost.

5. Výcvik obrany

Smyslem výcviku obrany je naučit psa prozkoumat terén, nalézt osobu, upozornit na ni štěkotem, chránit psovoda před napadením touto osobou, umět ji zadržet při útěku a další dovednosti. Jednotlivé cviky a jejich provedení jsou přesně definovány. Cvičební řád po psu požaduje rychlost, rozhodnost, nesmlouvavost a tvrdost. Žádné přemýšlení, pouze naučená reakce na chování osoby, kterou našel. Osoba stojí – pes ji hlídá a čeká na povely psovoda. Osoba se pohne – pes zakročí zákusem do ruky.

Ve skutečnosti by se bohužel mohlo stát, že v případě, že má dotyčná osoba v druhé ruce třeba klacek nebo nůž, mohla by psa zakousnutého a pevně držícího jednu ruku lehce zneškodnit. Pes je nelogicky cvičen k tomu, že v zákusu na ruku nesmí povolit, i když vidí hrozící nebezpečí plynoucí z druhé ruky.

Bohužel takto definovaná obrana nevyhovuje přirozenému naturelu čuvače. Čuvač, který hlídal stádo před dravou zvěří, nebyl zabiják. Jeho úkolem nebylo zmocnit se kořisti, zadržet ji či ji hlídat, nýbrž útočníka zahnat. Čuvač je hlídač a uvažuje, kdy a jakým způsobem zakročit tak, aby minimalizoval riziko vlastního úrazu. Štěká a snaží se tak odehnat nepřítele. Pokud nepřítel dobrovolně nevyklidí pozici a stupňuje ohrožení, čuvač zakročí. Cílem zákroku není nepřítele zadržet nebo zabít, nýbrž opět zahnat. Není tudíž pro čuvače úplně přirozené hlídat útočníka a reagovat tak, jak předepisují lidmi vykonstruované cviky sportovní kynologie. Není pro něho přirozené zakousnout se útočnickovi do rukávu a držet. Pokud by to udělal při střetu s medvědem, ten by ho druhou tlapou bezpečně zlikvidoval.

Přesto lze čuvače naučit jednotlivé prvky obrany sportovní kynologie. Je dobré začít s výcvikem pomalu ale brzo – již ve 3.-4. měsíci. Začátek představuje hra s hadrem /můžeme bez problémů cvičit doma na zahradě/, kdy se snažíme docílit toho, aby štěně hadr sledovalo a snažilo se ho zmocnit a držet. Pokud se štěněti daří chytit hadr na plnou tlamu a pevně ho držet, byl učiněn první důležitý krok k výcviku obrany ve sportovní kynologii. Štěně chválíme a snažíme se, aby pochopilo, že hadr je jeho kořist. Že má být pyšné na to, že kořist chytlo, pevně ji drží a nedá si ji vzít. Snažíme se, aby štěně naše snažení chápalo jako hru, která ho má bavit. V tom bývá často problém, protože starší čuvač bere většinou vše vážně a pokud vidí, že je to jenom hra, často ztrácí zájem. Kořistnický pud většině čuvačů není silně vrozený, takže je lepší začít dříve a vsadit na štěněčí hravost, která čuvače často v dospívání opouští.

Základní výcvik obrany na kynologickém cvičišti má dvě části. Pes se jednak cvičí v průzkumu terénu a vyštěkání figuranta, jednak trénuje zákusy, zadržení figuranta, obranu psovoda atd. První část výcviku – průzkum terénu a vyštěkání – začínáme nácvikem obíhání zástěn na cvičišti. Pes zástěnu oběhne, a pokud v ní není ukrytý figurant, běží zpět k psovodovi, který ho vysílá k další zástěně. Zprvu se pes učí obíhat pouze jednu zástěnu, když cvik zvládne, zvyšuje se počet zástěn a do poslední zástěny se ukryje figurant. V okamžiku, kdy pes obíhá poslední zástěnu a objeví v ní ukrytého figuranta, měl by u něho zůstat, začít ho hlídat a štěkotem přivolat psovoda. Po zvládnutí tohoto cviku na cvičišti můžeme začít trénovat průzkum v přírodním terénu /např. v lese/.

Nácvik zákusů navazuje na hru s hadrem a předchází složitějším prvkům obrany, jako je zadržení, obrana psovoda atd. K tomuto výcviku je klíčová spolupráce figuranta na kynologickém cvičišti. Bez ní nelze tento výcvik provádět. Bohužel figuranti jsou zvyklí pracovat většinou se služebními plemeny /německý ovčák, belgický ovčák/ a neznají povahu a naturel slovenského čuvače, nechápou jeho chování a neumí s ním zacházet. Řídí se obecnými zásadami sportovní kynologie a neuvažují nad tím, že výcvik obrany čuvače je třeba přizpůsobit jeho povaze a zohlednit všechno to, co bylo zmíněno již dříve. Shrnuto – bez zkušeného figuranta ochotného uvažovat o tom, jak dělat výcvik obrany s čuvačem, lze jen špatně cvičit obranu ve sportovní kynologii. Pokud vhodného figuranta naleznete, je většinou třeba hodně experimentovat, zkoušet a hledat.

Oproti tomu lze využít a rozvíjet přirozenou vlastnost čuvače hlídat. Lze cvičit hlídání svěřeného předmětu /třeba tašky či batohu/, což je i náplní některých zkoušek ve sportovní kynologii. S výcvikem lze začít tak na půl roce. Pes si lehne, do batohu dáme pamlsk nebo nějakou jeho oblíbenou hračku a položíme mu ho těsně před přední packy. Pes by měl vědět, že v batohu je pamlsk či hračka. Dáme příkaz hlídej. Naznačujeme, že chceme batoh vzít a snažíme se psa vyprovokovat k tomu, aby si batoh hlídal a nedal vzít. Pokud se nechá vyprovokovat a začne si batoh bránit – při pokusu odebrat batoh zašteká či se ožene po ruce, která mu chce batoh odebrat – chválíme ho, povzbuzujeme ho a okamžitě mu dáme pamlsk či hračku z batohu. Ve výcviku pokračujeme tak, že se snažíme udržet pozornost psa fixovanou na ruku, která mu chce batoh vzít. Při každém úspěšném zákroku ho chválíme, povzbuzujeme a dáváme mu pamlsk uložený v batohu. Když pes začne cílevědomě hlídat batoh, přikročíme k tomu, že se mu pokusíme batoh opakovaně vzít. Po prvním pokusu, kdy pes zaútočí na ruku, která mu chce batoh vzít, a vzdálí se tak od batohu, se snažíme, aby se vrátil k batohu zpět a dále ho hlídal.

Pokud se tento první krok výcviku hlídání daří, pokračujeme v dalším výcviku na kynologickém cvičišti s pomocí figuranta. Pes by měl ležet na prostranství, měl by mít

náhubek a před sebou položen předmět, který bude hlídat. Figurant by měl procházet kolem psa. Ten by měl klidně ležet a hlídat předmět. Neměl by na figuranta dorážet, pokud ten pouze klidně chodí kolem psa a batoh mu nebere. Poté co figurant několikrát projde kolem psa, měl by se pokusit předmět psovi odebrat. Ten by měl na figuranta zaútočit, znemožnit mu tak odebrání předmětu a zahnat ho. Po zákroku by se měl k předmětu vrátit a pokračovat v hlídání /je jedno, zda vleže, vsedě či ve stoje/ a zamezit figurantovi v opakovaném pokusu mu předmět odebrat.

Čuvač je rozený hlídač a tato disciplína mu většinou nečiní problémy. Někdy ho může nemotivovat náhubek, protože mu brání v opravdovém zákroku.

6. Závěrem.

Obecné zásady sportovního výcviku je třeba přizpůsobit naturelu čuvače, což vyžaduje často improvizaci. Je třeba cvičit krátce, neustále se snažit vázat pozornost čuvače na sebe a snažit se dávat cvičení smysl – minimálně ten, že za cvičení přijde odměna. Cvičení se snažíme obměňovat a něčím oživovat, aby nebylo monotónní. Vymýšlíme změny a překvapení. Experimentujeme, hledáme a zkoušíme, co na našeho čuvače platí.

Výcvikem se upevňuje vazba mezi čuvačem a psovodem. Čuvač sám o sobě je samostatný, a pokud mu psovod nevěnuje dostatečnou pozornost, osamostatní se ještě více a může se stát méně ovladatelným. Výcvik váže čuvače na psovoda a zároveň se čuvač učí psovodovi podřizovat tím, že plní jeho příkazy. Čuvač musí uznávat psovoda za vůdce smečky.

Výcvik provádíme pouze tehdy, je-li čuvač odpočínutý a viditelně dobře naladěný. Při cvičení se snažíme jeho dobrou náladu podporovat odměnami za dobře vykonaný cvik. Motivace je při výcviku velmi důležitá.

Čuvač je rutinér. Někdy trvá déle, než cvik zvládne. Co se ale naučí, zapamatuje si na dlouho.